

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Provincies un mes. 0'25 Ptas.
Estranjer un any. 6'00 "
Número corrent. 5 cents.
No retornam ets originals.

Direcció y Redacció: Arabí 6--pral.
Buzón: Kiosco de G. Lirona.--Borne

FOCH Y FUM

SETMANARI BILINGÜE INIMÍCH DE SES PENES Y AMICH D'ES BON HUMÓ

NOTA: Referent a n'es Procés JUAN MARCH—
MASCLE Ros, no vos porém di res,
perque aquesta setmana no hey ha hagut novedad, però esperám grossos aconteixements per la setmana
qui ve.

Es crit de ses peixeteras

III Ja ha fult es Governadó!!

Ses abaix firmades, rubricades, y que ja han estat a missa, a vosté el despedeixen per medi d'aquest paper, y arromangades de brassos, amb sa llençó mes escatada que sa panxa d'una ratjada, tenen es bemoles de ferli a sebre, que vosté manarà a casseua (si sa dona l'hey comporta,) pero que noltros a sa pescataria, hey feim lo que mos vé en gana, y es testimoni d'aixó sa *Pechona veja*, que de dreta darrera sa pedra, hey fa lo que vosté casi, casi y a forsa de seguro no s'atreveix a fè a la guitsoneta si te gent apropi qu'el senti; per lo tant, aixó de volermós imposa es capricho de posarmós preu a n'es jerret, alatxe, pops, roqué, cranchs peluts, y d'ets altres, sense teni en conta sa suò que mos costa y sa sanqueta d'es nostre có, poré guanà no mes que per viura modestament, compramós anells de plom dorats, y manteni qualche capricho.... innocent aixo sí, com es ara, don Pepet d'es nostre llombrigol, anà a n'es cine, du manta es decapvespre, comprá a ses nostres fias qualche corsé amb trobiqueres, sabatetes de tacó alt y calses transparents de seda, d'aquellas señó governadó que li posarien alt, alt, però ben alt... es bastó de mando per imposá un correctiu a sa Junta Provincial de Subsistencias, formada per una secció de *d'ambrentos* an es qui moltes vegades hem despetxat per misericordi, dos centimets d'alatxa que solem demaná p'es moix y serveix per fideus per una familia de deu o dotse. Volermós imposá es preus de tassa, es volé durmós a la Misericordi, cosa que no mos mereixem després de tants y tants d'anys d'exerci honradament sa carrera de peixeteras a s'Universidad Lingüística de Plassa, perque ha de sebra ademés, molt estimat don Pepito, monada de sucre d'es nostre có; perque ha de sebra ademés, que sa nostra professió no s'ha reduït per espay de molts de *quinquienos* o *quienguiemos*, (ara no mos recordam com heu deya en Maura es calatravi a n'aixó,) a vendre sipis, calamás, alatxa pudenta y escorpares vermayas, sino a donà peix fresch a n'es poble de Palma. Aixó es veritat don Pepet, y mos passa lo que mos passa a sa Pescateria, perque no hi ha hagut may dos homos que mos sapiguessen fe costat (ets homos sempre mos han cercat de part de devant y algunos viciosos, de part darrera,) perque si son en Pep y en Xesch d'es peix, per res nat d'el mon hem pogut contá amb ells, son dos *dellóns* de ratjada que no serveixen per res y ja que vosté ha tengut s'amabilitat d'anà a veure Madrid y ha dimítit de sa Junta, l'estimam tres millions de sous, y sa *Sordeta* que té es barram d'or, li dona una besada allà ahont vulga, na *Cuanita sa guapa* que ven a n'es cap de cantó, cantarà amb obsequi seu un poch de flamenco, sa *Patrona Petra* amb so seu cos virginal, li dedica un *apreto*; Na *Garrida* li envia moxones; Na *Rosa Bolla* el fà rodolà, y N'*Antonia Cuencas* no li dich res. N'*Antonia*, sa neta d'en Biel es tabaqué, li envia un bon tabac; Na *Peu de Rata* li mostra unes calses colò d'uy de canonge que fan... ibono, vosté ja pot pensá lo que fan! Na *Cuanita Pescado* li dedica s'espina, y per final de festa, Na *Damiana*, Ses *Perons*, Na *Gostia Vaja*, Na *Pelo Blanco* y Na *Maria Pechona*, li donen gust amb sa llençó... contantli es chascarrillos que saben. Mos cregui qu'heu fan molt bé y hen saben molts.

Recuerdos a ses *madrileñas* y una besada a n'es *madrileños*. Torni prest y sia bonetlot.

Deu el guardi molts d'anys de maldeventure y d'anunciacions de l'Angel Gabriel.

Sevas y de sa Pescateria.

Presidenta, NA CATALINA MORENA.

Secretaria, NA BEL RUMBA.

Nadal Ferrer--Conquistador N.º 16

Cualsevol vulga comprá tacos, billars o bollets, barato los trobará si a n'aquesta casa va que es sa que fa es trebais nets.

Sa pessa d'en Verga

—Hont anau Madó *Can-Can*?
—Hola mastressa *Xapeta!*
Vatj a sercà sa pesseta
que regala *D. Juan*.
—No hey aneu que ja heu fet tard.
—Ell la setmana passada
ma valgué sa pasterada.
—Vol di vos na tocá part?
—Set pessetes ma tocaren.
—Si que sou ben egoista.
—Es que no vatj essé vista
y cada pich l'hem donaren.
—Vatequí idó perque ayuy
a donarlé sa reneaá,
—Que vol di? Que no l'entrega?
No heu creci, axó es un embuy.
—Dona, si s'hi han afuades
mes de quatre mil personnes
amb les cuales heyá patrons,
families acaudalades,
gent que no heu ha de masté,
hasta inclús na *Biel Madricho*....
—Aquella que te un *capricho*?
—Que mantén es mal-fané?
—Heyá jent de tota classe
com son: Criades, bugaderes,
modistetes, peixeteres,
n'hi há que tenen trast a Plassa,
cusses, mossones, manobres,
fustés, llantarnés, pintós....
—Axó si que es escarós
pues sa llimosna es p'es pobres.
—S'egoisma es qui heu destrossa
y no heu trobau Madó *Xapeta*?
y are en llóch d'una pesseta
entrega una *pessa grossa*,
—Una *pessa grossa*?
—Idó.

Una *pessa* mos esverga.

—Pues a sa *pessa* d'en Verga
no la vuy admetre jo.
—Qui la vol, hey pot aná.
però n'hi há fins a mitx dia.
—Es que per grossa que sia
no vuy pará jo... sa má.
—Creisme que axó es un mal batre.
—Si jo estich empagahida
de dirli: «Deu li dó vida»
per una pessa de quatre.
—D'axó n'es causa s'abús.
—Si la dás a domicili,
no hey hauria aquest bujíli.
—Sobretot; no hen parlém pus.

ES MASCLE ROS.

Sa revènja d'en Biel

A un carré d'es barrio de Sant Jaume, heyá es talleret de modistes, mes *burlescas* y *tayadores de sayos* que vos pugueu figurá, les cuales tenen un moix negre molt ximple.

No passa mascle que no li fassen es gorrió, ni famella que no sia criticada per elles.

En *Biel Tayades* havent estat *victima del insulto*, dimars demati s'hen aná a Plassa, comprá una mameleta de vadelleta tenre (que com sabéu son primes y llargarudes) la sa cosí a sa *gabi* d'es calsós deixant-llassé a defora, sa posa s'abrich, el s'embotona, y a pendre venjansa falta jent.

Passá per devant sa finestra de ses modistes y roy seguit plougueren es piropos y es gorrións, però aquest

pich, en *Biel Tayades* enlloch de passá de llís, torna arrera, y entra a dins es talleret.

—Bon dia mastresa; bon dia atletes. (*Riayes*.)

—¿Que voleu? (Demana sa mastressa.)

—A veure si voleu fe el favó de cosirmé es fórra de s'abrich que s'ha descosit.

—Treislovós. Paula; dali cuatro punts.

En *Biel* sa treu s'abrich, l'enfrega a na *Paula*, y es posa a fé moxonies a n'es moixet negre que miulava a prop d'ell perque tenia gana. Na *Paula* alsà es *cap*, ve lo que en *Biel* mostrava, fa séria a ses demés amigas, y totes mes vermeys que una tomàtica de ramalet, acalaren sa vista y sa mossegaven es morro d'abaix per no riure. Sa mastressa sorpresa per tanta seriedad, mira per demunt ses uyeres y cuant m'afina en *Biel* y *la resta*. li diu amb tó severo:

—Jove; un poch de decencia es bona.

—Com? (Totes ses atletes esclafiren.)

—Enfonauvós axó que vos surt. ¿Que no veis es moix? (Digué sa mastressa, señalantli es mamalló de vadelleta y creguent que era un'altra cosa.)

—Mal viatje! (Diu en *Biel* pegant una potada en terra.) ¡Ja m'ha compromés massa vegades! (Y prenguent ses estisores de ses mans a na *Paula*, l'agafa, el sa taya, el tira a n'es moix, aquest l'estreñ amb ses dents y futx, totes ses atletes pegan un crit, dues s'acubären, sa mastressa tengué un atach de nirvis, y en *Biel* satisfet de s'exit pren s'abrich y parteix sense di Adios, y de dimars ensá, cada vegada que passa per devant ca ses modistes, aquestes enlloch d'insultarlos, acaben es cap d'empagahides.)

Amb aquelles estisores
que en *Biel* prengué sa revènja
are ses criticadores
hey tayen tot lo que penja.

CAP VERJO

Fum teològich d'Artá

«La Junta Directiva de «Minerva» B. L. M. a Don President de Federació Obrera y te el gust de convidar-lo per assistir amb sa familia a la *Festa Patriótica* que celebrará aqueixa Associació en el *Teatre Principal* el diumenge pròxim, 3 de Març a les 4 i mitja del capvespre, en la qual pendrà part tres entusiastes oradors del *Centre Regionalista de Ciutat*.

Aquesta Junta Directiva aprofita l'oasió per testimoniar-li la seva consideració y respecte.

Artá 1 Març de 1918.»

Analizada sa present invitació, es President (que no es cap directó de «Ponent» ni «Llevant» y que no estropea *Doña Gramática*.) va comprender que sa seua família com a President, eren es *sociis*, y com que hen te 160 y domés rebé dues entrades, no hey assistí per no porerí anà amb sa seua família. Es B. L. M., surt de «Minerva» o sia la *Diosa del saber*, y si pega un'altre sopegada, a mes de fersé jonoyer, sa pelarà sa punta.... d'es nás.

Desgraciadament noltros assistirem a sa *gran lata* ahont degut a n'es llors d'ets infants de pit y ses des-aquilibrades veus d'es coro «Minerva» no poguerem entendre res de la nostra parla, ni d'els bons fins *Regionalistes*.

Sortirem algo satisfets, per havermós presentat el *Senyor Durán d'Inca* que talment pereixia que mos resava la corona recitant una *poyésia* (gratatuviós) de sa que ell n'era auté y pogueren veure un tipo com en *Cap de Llanti* (segons el betiá es *Barbó*) que sols li faltava es blé per pegarli *foch y fe la llum a n'els davantés de la nostra llengua*.

¡Hasta un altre tayada de pel, seño devanté de «Minerva»!

Un qui sa dedica a la *llengua* que sa parlava cuant el Rey en Jaume mos conquistá.

Ja s'ha publicat *Lo que son ses famelles*. Monólech profétich, cómic y amb vers, per ES MASCLE ROS.—Preu 10 centims.

D'Inca

28 Febrer 1918: Reunits es nostros Señors Consejals, n'asisteixan 9 y son esperats aconteixaments; pues avuy és es dia indicad per sa subasta d'es derribo parcial de sa tan cacareada Illeta de can Jané s'ueño dorado de tot bon Inquiero; i cuant y com acabarán?

Despues de los trámites legals, el S.^o Secretari devant publich numeros (y a pesa de axó dins un silenci sepulcral,) mos manifesta que sa subasta pes derribo de s'Illeta de referensi, s'ha adjudicada a D. Francisco Seguí únic plech presentad obtant a sa mateixa y per sa cantidad de 6.750 pesetas y en cuant a sa pedra picada, queda deserta, y el S.^o Fiol proposa que s'elévi es preu de sa mateixa y axí probablement tendrem licitad quedant axí acordat.

Luego fá us de sa paraula D. Pedro Ferrer el qual sa queixa de que a la hora present quedin sensa haver estades satisfetas accions amortisadas cuya amortisasió data d'es Maitx d'el finid 1917 y essent axí, resulta que nostro Ajuntament ha perjudicad a sabiendas, tots los tenedós de ditas accions gastant sa cantidad consignada per tal fi, en capítols diferents lo cual resulta arbitrari e ilegal. Intervé el S.^o Reus aconseyand a n'el S.^o Batle, procuri solventá dita falta es qui promet feró a la brevedad.

Despues sa dona lectura a certa exposicio firmada per D. Domingo Alzina suplicant que a la brevedad possible, es nostro Ajuntament procuri serca local abto per corté de sa Guardia Civil, pues está en so seu ánimo, dedicá el seu edifisi ayuy ocupad per sa benemerita, a locals per viviendas de pobres que gratuitamente pensa sedi cuya abitud mos resulta bastand agrable y celebrarém siga un fet.

El S.^o Morey (D. Pau) CONCEPTUA que sa exposició de D. Domingo Alzina, deu havé de assir rebuda en so beneplacit de tods y vista amb bons uys; y conceptua també, que d'es seno d'es Consistori deu nombrarsé una comisió y que aquesta serqui local abto per corté quedant axí acordat, y lo damés PEXI MINUTI. ¡Clamau Victorla conciudadans!

Es prinsipi d'es plá general de reformas esposad p'el S.^o Amengual y aprobad per unanimidad d'es Consistori, es ja un fet; se trabaya amb so fi de desarloja es solà per construcció de Cortera, sa prosadeix també a n'es derribo parcial de sa tan Cacareada Illeta Jané y se nota ambiente per totas parts.

¡No desmayeu que sa generalidad vos admira!
ADELANTE!

LLORENS BELTRÁN (Barbó)

Plaça de Sant Antoni N.º 8

Pintó com en Tomeu Gay,
ja may n'hi ha hagut ni n'hi heurá
que fassen mes bon trebay.
No fasseu pintá res may
sense anarlol a visitá.

ESTELLICONS

De Lluchmajó

Desde fa unes cuantes setmanes observám tal momètia a ses sessions que celebra es nostro Ajuntament, que mes que sessions municipals, pareixen enterreries. Res de reformes, res de projectes, res de discussions. Sa passa el rosari, axó si, com es de ritual, y s'aixeca sa sessió, quedant es nostros enllustrats edils, mes fresquets que una cama rotja.

Res d'estrañ seria pues que es públich desanimat per aquesta religiosidad inoportuna, mos deixás es salón d'espectacles pitjó que un Cel de l'aldres, (y que mos dispensin s'expresió es señors d'enfrente.)

Ja creim que los te sense cuidado si es públich no asisteix a ses seves velades necrològicas; pues mèntris dispongan d'un lleó, (1) fiel que los ampari y sia s'adorno d'es salón, no tenen que teme, ni hasta a ses rates mostatxudes que pugan transitá per aquells altre-dedores.

VERDAD.

De Manacó

Tranquilament estava prenguent café dins es Sindicat Agrícola, cuant sent en Carlos i el Mistich (vulgo Beyo) que criticava es grans trebais que está realisant es nostre dignissim Batle y d'els quals tot es possible hen parla y alaba.

Tots ets oyents, el reprengueren pues veyen que no era mes que perque no li han arretglat es camí que vá a sa seva poseció, quedant convenuts que sa persona criticada p'en Tomeu, es sa que va p'és camí recta.

Tomeu: Enllòch de criticá es Batle, critica ses fadrines veyses que no se casen.

D. Carlos prest eutrará
y en Tomeu serà Ministre.

Sa que amb ell sa casarà
trossos tendrà ja es registre
y os barràm li faltará.

(1) (A l'hora d'are, ja mos veim entre las garras del león.)

Claració

La setmana passada, es nostre impressó va aná a un casament y tant xarumbá que mos na fe una com un covo.

A s'estellicó «Rastros Carnavalescos», posá que sa famella d'es caramello, era de Son Servera y nada menos, que es de Fornalutx y está per criada a ca Doña Xesca d'es carré de s'Almidonera.

¡Poques y bones!

Foch vermay Campaneté

El Señor Bisquerra, Jefe d'es partit Liberal (partit de llagostes) y metje titulá d'aquesta vila, s'hauria d'ocupá un poch mes d'es sagrat carrech que ocupa.

A principis d'aquest any, va essé cridat sobre les vuit d'es vespre, per visita un malalt d'es carré de sa Rectoria, contestant que en s'anit no visitava si es malalt no era grave. ¡Y axó que tenia partit fet amb el Señor Bisquerra!

Vuit dies abans de Sant Antoni, fou cridat també es vespre per visita el ex-Vicari Rnd. D. Toni Palmer, (q. e. p. d.) fent sa mateixa contesta.

Egnora Señor Bisquerra que ses personnes que tinen partit fet amb vosté, lo mateix han d'essé ateses de dia que d'anit? ¿O te po de visita en s'anit, desde que es Batle carnisé ha suspés s'alumbrat y tem travala?

Si no s'esmenda, ma cregui Señor Bisquerra, voste podrá desatendre es malalts, però tothom sebrá qui es vosté ja que es campanetés anam obrint ets uis a sa realidad.

Un malalt mut.

De Felanitx

Es una llet, lo que mos passa amb sa llet.

Es veterinari sa temé que ses venedores posaven llet a s'aigo y hen fé tirá moltes de jeres y are hem guañat, que posen aigo a sa llet y p'és mateix preu, tenim mes llet y menos aigo perque es fabricants d'es carré d'es Convent, sa cuiden d'acapararé, essent aquest es seu ofici igualment que embarcadós amb companya d'es seu vehinat (a) Verga.

NOTA.—La setmana qui vé, parlarem de cert embarch clandestí fet prop de sa propiedad de D. Toni Lladó concejal y compañero d'en Verga.

Per «Llevant»

Detengudament y amb espay, ja contestaré a n'aquest periodicucho que treu a rotlo es Centro Instrucción y Recreo que are ferá cuatro anys tenim a Can Más, y mos va essé usurpat es local per ses persones mes dignes de respecte d'es poble.

Com no disponch d'un llebol com «Llevant,» un poch cada setmana daré conta d'aquella societat, per mes balls de máscara que fessen.

A. FORTEZA.

Visquém y coses veurém

Ets alaronés ja no pereixem es mateixos, d'ensá que es mauristes y liberals mos van transformant com si fossem Fréglolis.

Antes de primé d'any, menjavem malament, vestim pitjó, es deutes aumentaven, semblavem anémichs y tísichs, ets atlots sense escola, sa justicia burlada, s'administració foradada..... y desde s'any nou a n'aquesta banda, tothom respira, tothom viu, es poble progressa, projectes renovats, y queixes escoltades y atengudes.

Es que es nostros administradós han pres llum de lo que ha passat a ses grans capitals y per evitá es propi mal, han tret defora tot lo que no servia.

Però a pesa de condicions tant ventajoses, si antes hey havia gana, ara heyá fam, (lo que no trobám es talent a n'es cervells d'es nostros cap-padres,) y en canvi tenim s'esperansa de sortí d'es pas, cuant s'haje descubert es carbó d'unies mines que are comensen a buidá.

Es Corresponsal.

De Son Anglada

—¿Vols di que na Francisca sa guapa y na Juanyina sa bona están disgustades?

—Perque totes dues volen essé es ramellets d'es poble.

—Dos anjelets dins un cossió de fems.

—¿Que no saps que li va dí sa mare de na Francisca cuant va accomaná aquell espotllerí a ses nosses d'es de Can Ferragut? «Mira Francisca: Cuant venga s'altre, l'hey has de sebre di, que aquest no ha vengut per res, que es a ell que el vols, que l'estimes.....»

—¡Ja heu val amb mado Francisca!

Un jove d'es Secá.

De Binisalem

Aquest estellicó vé retrassat perque el perdérem. Estava xerrant amb sa fia de Can Perol, en Toni Blanch, y segurament devien parlá de s'asunto ja que reyen per llach.

Sa despedida va essé amistosa y riguent, riguent, cuant ella jirá s'esquena, es posá a plorá com una Magdalena. «Que li passava? Cuant rompé amb plós, era que havia sentit dues detonacions vulgo pets y cregúentsé si era en Toni Blanch que los hi havia fets per riurersé d'ella, sentintse ofesa sa posá a plorá però cuant s'asunto va estáclarit, resultá que

mentres en Toni monia sa yaca, tant bé li dava, que ella de gust que hey passava detonacions despedía.

Fritongo

Ja fa dies, que es vespre vati veure un bullo negre que corría y creguent si era cualca porcella que havia fuita de dins es vagó, anave a encalsaré cuant vetj que era una famelleta que cridá un ninet, el fe pua a una casa, de sa que hen sortí un ninot, es qui junt amb ella parti per fora-porta.

Picat per sa curiosidad los vatj seguí, tot lo camí sa feren moixonés però cuant arribaren a n'es pont de Tiradó,

prest ma desaparesqueren
y no se hont s'enfoñaren,
ni se hont pestes anaren
ni lo que dimonis feren.

Uu guardiá d'es tren.

Mrtá, Capdepera y Cañamel

(Continuació d'es dialek Madona y Criat.)
—Contarem sempre alabances noltros missatjots milions, d'es grossos bufarróns que feren per ses matans. Si veniu per Son Famella l'any qui vé per a Nadal, madona, vos dich formal que allá menjaré porcella.

—¿Ets s'únic que no fas vasa y sempre vens a enfita?

—Tot heu faré recordá menos d'ets ossos de s'ase.
—Vetj que mala tasca has presa infeliz foquifumé.

—Si no m'agafa peresa, fins la setmana qui vé.

De Buñola

Ja t'hi tornarás atreví a insultarmós cara de rap tu que fent feina a sa fàbrica de teixits, a sa sala, d'abaix, a sa primera finestra y per mes señes, tu que tens sa cara de pá de pesseta y sembles un moneyot escrivat. (Ma pareix que no t'equivocarán.)

Are que vé el Ram, ta posaré a dins una caseta de fusta, amb un lletrero que diga:

«A quatre céntims s'entrada
y qui heu vulga veure pot,
enseñam un moneyot
que insultá es masclles li agrada. »

Dos insultats.

De Santañy

¿Quins son aquests tipos medicinals que sa dedican a conquistá fadrines y casades oferintles 25 pesetas? ¿No los coneixeu? Jo sí.

Recoman a n'es santañinés casats y pares de familia, que es posin amb espectativa garrot amb mà y si no logren agafarlos infraganti, llevó jo los anomenaré per nom y llinatje, perque pugan agafarlos a domicili. ¡Ojo! ¡Ojo!

Conquistador N.º 16 Palma

Aquell billar d'ocasió
que en Nadal vos oferia,
está amb mans d'un compradó,
si es que vulgueu veurerlo,
atropellau y feis via.

Couples de FOCH Y FUM

Sa beateta ideal

Música de «Periodista Ideal» (Ah! Ah! Oh! Oh!)

Jo som una beateta
que he vist es Carnaval.
Y are vatj amb sa manteta
cap a sa Catedral.

Anave molt desbocada
trobant un passarell
que cualca vegada
ma deya que anás amb ell.

¡Ah! ¡Oh! ¡Ah! ¡Oh!
Si m'entusiasmava
ben prest el menava
cap dret a can Gaspa-ró.

¡Ah! ¡Oh! ¡Ah! ¡Oh!
Y are amb sa Corema
vetj na Comasema
y escolet es pedri-ca-dó.

ES MASCLE ROS

Couplet per la setmana qui ve: «¡AXÓ ES UN ESCLAT!» Música de «Ay Meliton.»